

INNHOOLD

Intro	5
1. De fire vanligste akkordene i poplåter	7
2. Hva er en akkord?	9
3. Hva er akkordprogresjoner?	11
4. Hvordan blir akkorder kommunisert?	15
5. Sanger i dur	21
6. Sanger i moll	27
7. Sanger som blander tonearter	33
8. Toneartsfølelse	39
9. Den diatoniske kvintsirkelen	43
10. Basslinjer og akkordomvendinger	47
11. Pentatonikk og blues	53
12. Stemmemføring av akkorder	57
13. Utvidede akkorder i jazz-tradisjonen	63
14. Mer avanserte voicing-teknikker	73
Bonusmateriale: Grunnleggende om klassisk satslære	83
Ordliste	91

Velkommen til Akkordboka for låtskrivere og musikere!

Dette er andre utgave, en remikset versjon av den første som kom i 2013.

Akkordboka handler om akkorder, og om hvordan de brukes. Akkorder brukes i mange sjangre og stilarter, og her tar vi utgangspunkt i popmusikk. Dette er en bok som viser hvordan låtskrivere og musikere bruker harmoniske idéer i musikken sin – satt i system slik at de blir overførbare. Akkordboka er til for at du kan hente inspirasjon og oversikt, oppdage og forstå musikalske strukturer, og bygge opp en kreativ verktøykasse gjennom å lære av andre. Ikke om riktig og feil, bra og dårlig – men om hvilke musikalske valgmuligheter du har, og om hva som er effekten av valgene du tar. Mønstrene som avdekkes blir brukt i dag og kommer til å bli brukt igjen i morgen – i tusenvis av sanger. Akkordboka gir deg kart og kompass, men du velger selv hvor du skal, og hvorfor. Bruk boka som kunnskapskilde og inspirasjonskilde.

Du finner mange sanger som eksempler i Akkordboka. Hensikten er ikke bare eksemplene i seg selv, men å vise hvordan de bruker underliggende harmoniske mønstre og idéer. Det er viktig at du hører på disse sangene. Du vil antakelig lytte mer analytisk og bevisst, og gå litt dypere under overflaten. Overførbarhet vil si at du kan gjenkjenne mønstrene i andre sanger, og at du kan lære, internalisere og bruke dem når du spiller, skriver eller produserer. Alle eksemplene viser musikalske byggesteiner hvor poenget er å gi en strukturell forståelse.

Du trenger å lage forståelsesrammer hvor du kan tenke teknisk og litt abstrakt om musikk. For eksempel ikke kun tenke på tonen e som «e», men som «tersen i en C-durakkord», «5.trinn i A-mollskalaen», eller «maj7 i F». Boka har tabeller og mange korte eksempler som gir oversikt, disse er ment for å spille og høre på. Dersom du mangler mer grunnleggende kunnskap om musikkfaglige begreper, er dette enkelt å finne andre steder. I musikk kommer alltid praksis først – all musikkteori er en etterpå-konstruksjon, som setter det hele i system og gir mening og sammenheng. En god teoretisk forståelse er derfor noe av det mest praktiske som finnes.

I de fleste kapitlene fra kapittel 5 og videre, vil du finne disse elementene:

Trening:

Her er det forslag til ting å trene på, og hva du kan utforske videre.

Tips om reharmonisering:

Her er det tips om hvordan du kan reharmonisere akkordrekker for å lage alternative versjoner.

Analyse:

Her går vi mer i dybden på én sang, for å analysere hvordan mønstre og verktøy brukes.

En kort bakom-historie om akkorder og harmonikk

Denne boka er avgrenset til akkordforståelse i (såkalt) vestlig musikk, med størst vekt på moderne popmusikk. Vi finner avansert samklang og ulike tonaliteter i musikk over hele verden, og flere former for musikk som legger mindre vekt på akkordbruk slik denne boka handler om.

I senmiddelalderen begynte europeiske korsangere å synge musikk der parallelle melodier skulle danne samklanger, altså akkorder. Senere, da akkordinstrumenter ble mer vanlige som underlag for melodier, noterte komponister en melodisk basslinje med en tallkode som fortalte hvilke akkordtoner musikeren skulle spille – et system som ligner på vår tids besifringssystem. Da det tempererte klaveret ble utviklet, ble det mulig å bruke de samme akkordprogresjonene i ulike tonearter. Det ble utviklet et matematisk system kalt funksjonsharmonikk for å tolke og forstå akkordenes funksjoner i forhold til hverandre. Det nye dur-/moll-systemet og funksjonsharmonikken dominerte vestlig musikk fra tidlig på 1700-tallet og i mer enn 200 år.

Mot slutten av 1800-tallet tok akkordene og klangene mer og mer av oppmerksomheten i den klassiske musikktradisjonen, på bekostning av melodien. De ble mer avanserte, og den impresjonistiske klangen ble verdsatt for sin egen del og ikke bare som del av en progresjon. På 1900-tallet ble rammene for hele det funksjonsharmoniske systemet sprenget, med atonal musikk. Men samtidig kom det jazz og popmusikk, som fortsatte å bruke funksjonelle akkordprogresjoner i dur og moll.

Før funksjonsharmonikkens gjennombrudd, hadde de modale skalaene vært vanlige i europeisk musikk. De forsvant aldri, men levde videre i folkemusikken. Navnene på disse skalaene stammer helt tilbake fra den greske antikken – jonisk, lydisk og så videre. De gjorde et spektakulært comeback fra 1960-tallet og utover. Først i jazz (Miles Davis' album *Kind of blue* får ofte mye av æren for dette), etter hvert i rock, og enda mer da house, techno og digitale produksjonsverktøy ble utviklet. I ulike former for loop-basert musikk ble modalitet minst like vanlig som dur og moll, fordi modalitet ikke bruker idéen om lineær framdrift på samme måte som funksjonsharmoniske progresjoner gjør. Siden den katolske kirken var blant de få stedene hvor musikk i middelalderen og renessansen ble dokumentert og nedskrevet, har de modale skalaene ofte blitt kalt «kirke-tonearter». I moderne popmusikk er de så dagligdagse at de like gjerne kunne kalles «klubb-tonearter» eller «Spotify-tonearter».

Akkordprogresjoner kommer og går av moten, som så mye annet. For et århundre siden var de mest suksessrike låtskriverne veldig glade i den diatoniske kvintsirkelen, den høres overalt i standardlåter, jazz og musikal. Blues-progresjoner ble brukt både i jazz og i rock'n'roll på 1950-tallet. I en del visesang og enda mer i punk ble det en kulturell markør å ikke bruke mange akkorder – tre var nok, og helst bare tre toner i hver av dem. I fusion og i progrock var det helt motsatt, med avanserte akkorder og harmoniske strukturer. I noen sjangre var ikke akkorder så viktig, som funk eller tidlig hip hop. På 2000-tallet erobret «four chord songs» hitlistene. I dag brukes alt dette, med diverse hybrider og kombinasjoner – det er vårt felles musikalske arvegods. Alt sammen kommer til deg når du leser, spiller og lytter gjennom Akkordboka.

Hvorfor brukes de samme fire akkordene hele tida?

Utallige poplåter bruker de samme fire akkordene. Det er akkordene som bygger på 1., 4., 5. og 6.trinn i durskalaen. De tre første er durakkorder, mens 6.trinn er en mollakkord. I C-dur blir dette: C, F, G, Am.

De brukes så mye at det nærmest er en «default» og en klisjé i mye popmusikk. På engelsk kalles det bare «four chord songs». De fire akkordene brukes i ulike kombinasjoner av rekkefølge.

Vi kan starte med 1, 5, 6, 4

Denne hører du i Imagine Dragons «**Demons**» og i refrengene til Miley Cyrus «**Wrecking ball**» (fra 0:40), Adele «**Someone like you**» (fra 1:12), eller Lady Gaga «**The edge of glory**» (fra 1:10). Denne akkordkombinasjonen ble ikke funnet opp i går; du hører den også i eldre, store hits som The Beatles «**Let it be**», a-ha «**Take on me**», og mange andre. Men fra 1990-tallet av kom det enda flere sanger enn før med denne progresjonen, og dessuten flere sanger som (nesten) utelukkende brukte den. Taylor Swift bruker den i over 20 låter, blant annet «**Champagne problems**» og «**All too well**».

Dersom vi spiller de to siste akkordene foran de to første, får vi **6, 4, 1, 5**

Nå starter vi på 6.trinn; som gir en moll-følelse og en bevegelse framover. Det betyr ikke at sangen går i moll og en annen toneart, for det er de samme fire akkordene i samme rekkefølge, bare med start et annet sted. En akkordprogresjon starter ikke alltid på 1.trinn – ofte starter den et annet sted, og «lander» senere, før den loops i en ny runde. Kombinasjonen 6, 4, 1, 5 hører du i Luis Fonsi / Daddy Yankee «**Despacito**», Beyonce «**If I were a boy**», Dua Lipa «**Physical**», eller i refrenget til Adele «**Hello**» (fra 1:05).

Hvis vi starter fra 4.trinn og ellers bruker samme rekkefølge, får vi **4, 1, 5, 6**

Denne hører du i Sia «**Elastic heart**», og Taylor Swift bruker den gjennom hele «**We are never getting back together**» og «**Anti-hero**».

En annen mye brukt kombinasjon er **1, 6, 4, 5** – som også kan varieres med å bytte ut 4 med 2: **1, 6, 2, 5**

På 1950-tallet ble denne brukt så mye at den fikk et kallenavn; «the doo-wop progression», men den har dukket opp mange ganger senere, for eksempel i Justin Bieber «**Baby**» eller Ed Sheeran «**Perfect**». Også i dag er det mange barn som kan spille denne akkordrekka på piano i C-dur: C, Am, F, G.

Dersom vi spiller de to siste akkordene foran de to første, får vi **4, 5, 1, 6**

Den brukes gjennom hele Coldplay «**Viva la vida**» eller Taylor Swift «**The Man**».

Ulike kombinasjoner av de fire akkordtrinnene 1, 4, 5, 6 kan brukes i hvilke som helst tonearter: Dersom sangen går i G-dur, vil 6, 4, 1, 5 være Em, C, G, D. Det er ikke eksemplene, men mønsteret som er poenget – tenk tall på et skalatrinn, ikke navn på en akkord.

Hvorfor brukes de samme fire akkordene hele tida? Kanskje fordi det er testet og fungerer, fordi det er enkelt, fordi det låter kjent, fordi det selger. Noen vil si at det er så generisk at det får mye popmusikk til å låte nesten helt likt, at det er fantasiløst og en forutsigbar klisjé.

Du kan finne mange parodier («the Axis progression») og mashups. Fordi disse fire akkordene representerer en melodisk og harmonisk matematikk som teoretisk gir god mening, så fungerer det også intuitivt i praksis. Det er en god start å avdekke mønsteret og å forstå hvorfor. Og så gå videre til å utforske alle de andre mulighetene.